

SCENARIUSZ CZĘŚĆ IV

Scenariusz lekcji do prezentacji pt. „Cmentarz żydowski”

Czas trwania: 30 min.

Cel główny:

- zapoznanie uczestników z podstawowymi informacjami dotyczącymi cmentarzy żydowskich

Cele szczegółowe:

- uczeń zna położenie dwóch zachowanych cmentarzy żydowskich we Wrocławiu
- uczeń rozumie wyjątkowe cechy cmentarzy żydowskich (specyficzne elementy wizualne, najważniejsze symbole)

W ramach przygotowania warto dowiedzieć się co uczniowie wiedzą o cmentarzach w ogóle – z czym kojarzą im się cmentarze, jak często je odwiedzają, czy na cmentarzach należy zachowywać się w określony sposób itp.

Bibliografia rozszerzająca:

- <https://zydowskiwroclaw.pl/przed-wojna/cmentarze/>

Opis prezentacji i przebieg zajęć:

Slajd 1

Slajd tytułowy

Slajd 2

Slajd zawiera zdjęcie nagrobków z cmentarza żydowskiego przy ul. Ślężnej we Wrocławiu.

Celem tego slajdu jest pokazanie najpowszechniejszych form nagrobnych – macew (z j. hebr. *macewa* – nagrobek), czyli pionowych płyt ustawionych w miejscu pochówku. W kulturze żyd. tradycja oznaczania grobu sięga czasów starożytnych. Początkowo cmentarze żydowskie były zakładane w obrębie miast, a następnie – z powodów sanitarnych – poza ich murami. Należy także dodać, że wygląd cmentarza żydowskiego odzwierciedla status materialny danej gminy żydowskiej, jak również wskazuje na obowiązujące w judaizmie tradycje związane z chowaniem zmarłych i wpływy innych kultur, wyznań etc.

Slajd 3

Slajd zawiera dwa zdjęcia: zdjęcie po lewej stronie przedstawia macewy z cmentarza żydowskiego przy ul. Gwarnej, zdjęcie po prawej – macewy z cmentarza żydowskiego przy ul. Lotniczej.

Celem tego slajdu jest zwrócenie uwagi na zmiany zachodzące w wyglądzie nagrobków oraz kwestie językowe związane z inskrypcjami znajdującymi się na nagrobkach widocznych na zdjęciach. Na nagrobkach żydowskich, które znajdziemy na terenie Dolnego Śląska, mogą znajdować się inskrypcje w różnych językach, takich jak hebrajski, polski, niemiecki, rosyjski czy jidysz. Inskrypcje mogą też być dwujęzyczne, czego przykład widzimy na zdjęciu znajdującym się po prawej stronie.

Slajd 4

Slajd przedstawia zdjęcie najstarszej macewy w Polsce, która znajduje się we Wrocławiu w Pałacu Królewskim.

Celem tego slajdu jest zapoznanie uczestników z podstawowymi informacjami dotyczącymi najstarszej macewy w Polsce (jej wiek, przykładowe informacje stanowiące treść inskrypcji oraz miejsce, w którym aktualnie się znajduje).

Slajd 5

Slajd przedstawia zdjęcia macew z cmentarzy w Kamiennej Górze, we Wrocławiu (ul. Ślężna) oraz w czeskim Mikulovie.

Celem tego slajdu jest pokazanie różnych form zwieńczenia nagrobków żydowskich. Najczęściej występują zwieńczenia w kształcie prostokąta, półkola oraz trójkąta.

Slajd 6

Slajd zawiera zdjęcia nagrobków z cmentarzy żydowskich w Leninie (Białoruś), Mikulovie (Czechy) oraz Warszawie (przy ul. Okopowej).

Celem tego slajdu jest zaznajomienie uczestników z różnymi rodzajami tworzyw, z jakich wykonywano lub wykonuje się nagrobki żydowskie (kolejno na zdjęciach od lewej widzimy macewę drewnianą, z piaskowca oraz z marmuru) oraz z wynikającymi z tego faktu konsekwencjami dla trwałości nagrobków.

Slajd 7

Slajd zawiera zdjęcia nagrobków żydowskich z Wrocławia (ul. Ślężna) oraz z Legnicy. Na zdjęciach widoczne są współczesne formy upamiętniania zmarłych – w postaci kamieni (zdjęcie po lewej) oraz w postaci kwiatów i zniczy (zdjęcie po prawej).

Celem tego slajdu jest wskazanie różnych form upamiętnienia, z którymi także współcześnie można spotkać się na cmentarzu żyd. Oprócz układanych na nagrobkach kamieni, które oznaczają nieprzemijającą pamięć oraz nawiązują do praktyk grzebalnych z okresu zamieszkiwania przez Żydów terenów pustynnych (jednoczesne oznaczenie miejsca pochówku i zabezpieczenie go przed zwierzętami), można dziś natrafić także na kwiaty i znicze.

Slajd 8

Slajd przedstawia zdjęcia przykładów symboli znajdujących się na nagrobkach z cmentarzy żydowskich w Ścinawie i Wrocławiu (ul. Ślężna), jak również informacje o najczęściej występujących grupach symboli.

Celem slajdu jest ogólne przedstawienie grup symboli występujących na nagrobkach żydowskich oraz omówienie poszczególnych symboli (**złamana świeca** – sama świeca oznacza duszę lub życie, natomiast złamana świeca symbolizuje życie, które zostało nagle przerwane; **kwiat** – symbol często związany z imieniem, zwykle występuje na nagrobkach kobiet).

Slajd 9

Slajd przedstawia zdjęcia przykładów symboli znajdujących się na nagrobkach z cmentarzy żydowskich w Oławie i Warszawie (ul. Okopowa).

Celem slajdu jest omówienie poszczególnych symboli (**dzban z misą** – tylko na grobach mężczyzn, potomków pokolenia Lewiego, którzy w czasach Mojżesza mieli pomagać w świątyni; **książki** – zarówno na grobach kobiet, jak i mężczyzn – w przypadku mężczyzn oznaczały nakaz nauki lub zawód pisarza czy księgarza, w przypadku kobiet natomiast były symbolem modlitewnika).

Slajd 10

Slajd przedstawia zdjęcia przykładów symboli znajdujących się na nagrobkach z cmentarzy żydowskich we Wrocławiu (ul. Ślężna) i Warszawie (ul. Okopowa).

Celem slajdu jest omówienie poszczególnych symboli (**dłonie** – gest błogosławieństwa; **lew** – naród żydowski, ale też imię męskie: Arje/Lejb, symbol siły).

Slajd 11

Slajd przedstawia zdjęcia przykładów symboli znajdujących się na nagrobkach z cmentarzy żydowskich we Wrocławiu (ul. Ślężna), które wywodzą się z innych kultur, nawiązują do zainteresowań zmarłego etc.

Celem slajdu jest omówienie poszczególnych symboli (**skoczek** – szachy; **złamana kolumna** – przerwane życie).

Slajd 12

Slajd przedstawia zdjęcia przykładów symboli znajdujących się na nagrobkach z cmentarzy żydowskich we Wrocławiu (ul. Ślężna), Wińsku i Warszawie (ul. Okopowa).

Celem slajdu jest omówienie przykładów nowych form nagrobnych (inspiracje antyczną Grecją oraz motywami roślinnymi i geometrycznymi).

Slajd 13

Slajd przedstawia zdjęcia oheli znajdujących się na cmentarzach żydowskich w Warszawie (ul. Okopowa) i we Wrocławiu (ul. Lotnicza).

Celem slajdu jest omówienie innej formy nagrobnej, przypominającej dom, która była stawiana na miejscu pochówku przywódców religijnych (rabinów) oraz charyzmatycznych przywódców odłamu judaizmu (cadyków), a także ich najbliższych. Warto dodać, że niektóre ohele są bardzo proste, a niektóre bogato zdobione.

Opis i prawa autorskie do zdjęć

nr slajdu i opis	źródło	licencja	autor
s. 2, Zdjęcie Wrocław-Ślężna	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Old_Jewish_Cemetery_of_Wroclaw_%28Poland%29_-_German_Grave35.jpg	CC BY 2.0	Emmanuel DYAN
s. 3, Wrocław - macewy z Gwarnej	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 3, Cmentarz ul. Lotnicza	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 4, najstarsza macewa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 5 Kamienna Góra	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 5 Wrocław Ślężna	zbiory Fundacji Urban Memory	zgoda na wykorzystanie	Tomasz Woydytło
s. 5 Mikulov	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 6, drewniana macewa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Krzysztof Bielawski
s. 6 Mikulov	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 6 Warszawa - Okopowa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 7 Wrocław-Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 7 Legnica	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 8 Ścinawa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 8 Wrocław - Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 9 Oława	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 9 Warszawa - Okopowa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 10 Wrocław - Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 10 Warszawa - Okopowa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 11 Wrocław - Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski

nr slajdu i opis	źródło	licencja	autor
s. 11 Wrocław - Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 12 Wrocław - Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 12 Wińsk	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 12 Warszawa-Okopowa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 13 Warszawa-Okopowa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 13 Warszawa-Okopowa	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 13 Wrocław-Ślężna	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna
s. 14 Quiz	https://pixabay.com/pl/illustrations/detektyw-szpieg-brytyjski-detektyw-4088742/	wolna	Lisette Brodey
s. 15 Quiz	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 16 Quiz	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 17 Quiz	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Krzysztof Bielawski
s. 18 Quiz	https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jewish_headstones_in_Burshtyn.JPG	domena publiczna	Roman Zacharij
s. 19 Quiz	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Przemysław Jaworski
s. 20 Quiz	zbiory prywatne	zgoda na wykorzystanie	Aneta Skotniczna